

YTTRANDE

Dnr S2021/07063

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm den 20 december 2021

Demokrativillkor för stöd ur Allmänna arvsfonden

Sammanfattning

SPF Seniorerna föreslår att villkor för stöd ur Allmänna arvsfonden ska införas med följande lydelse:

Bidrag ska inte få lämnas till en organisation om den eller någon av dess företrädare, som agerar inom ramen för verksamheten,

1. utövar våld, tvång eller hot mot en person eller på annat sätt kränker den enskildes grundläggande fri- och rättigheter,
2. försvarar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1, eller
3. motarbetar det demokratiska styrelseskicket.

Stöd ska inte heller få lämnas till en organisation om det framkommer att någon av dess samarbetsorganisationer, eller en företrädare för samarbetsorganisationen, agerar på ett sådant sätt som anges ovan.

SPF Seniorerna föreslår att

- stöd ändå får lämnas till en organisation om organisationen eller en företrädare för organisationen har agerat på ett sätt som strider mot demokrativillkoret, om det finns *synnerliga skäl* för det, och att
- en bidragsmottagare som inte uppfyller demokrativillkoret är återbetalningsskyldig och att det utbetalade bidraget då ska återkrävas av Allmänna arvsfonden om det inte finns *synnerliga skäl* att avstå från återkravet helt eller delvis.

SPF Seniorerna uppmanar Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, att hjälpa sina medlemmar att ställa demokrativillkor för bidrag till civilsamhällets organisationer genom till exempel kunskapshöjande insatser såsom stödmaterial och utbildning, rådgivning, samordning samt uppföljning.

SPF Seniorerna

Hantverkargatan 25, Box 225 74, 104 22 Stockholm

Tel 08-692 32 50 info@spfseniorerna.se

Org nr 88 80 00-2830 Pg 607678-0 Bg 5959-0182

www.spfseniorerna.se

Allmänt

Alla typer av villkor för stöd och bidragsgivning innebär en styrning av mottagarens beteende och agerande. Därpå följer ett ur samhälleligt perspektiv rimligt behov av uppföljning, utvärdering och granskning. Särskilt ingripande villkor är de som tangerar grundläggande fri- och rättigheter, såsom till exempel informations-, åsikts-, mötes- eller föreningsfriheten. Demokrativillkor är en sådan mer ingripande styrning som riskerar att medföra en påverkan på det fria civilsamhället. I värsta fall naggas föreningslivets oberoende.

Offentligt stöd och bidragsgivning medför en förmån för den som åtnjuter stödet eller bidraget. Det allmänna har ingen skyldighet att lämna stöd eller bidrag, utan gör det med ett syfte. Det finns därför ett berättigat intresse att dessa offentliga medel utbetalas i enlighet med gällande bestämmelser och särskilt under grundlagarna.

Här gäller att finna balans mellan likaledes viktiga värden: civilsamhällets självständighet och det allmännas normenlighet.

4.1 Ett demokrativillkor för Allmänna arvsfonden

SPF Seniorerna delar utredningens bedömning att det bör införas ett demokrativillkor för stöd ur Allmänna arvsfonden och att detta villkor bör utformas med utgångspunkt i det förslag som Demokrativillkorsutredningen har lämnat i betänkandet Demokrativillkor för stöd till civilsamhället (SOU 2019:35)

SPF Seniorerna uppmanar Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, att hjälpa sina medlemmar att ställa demokrativillkor för bidrag till civilsamhällets organisationer genom till exempel kunskapshöjande insatser såsom stödmaterial och utbildning, rådgivning, samordning samt uppföljning.

SPF Seniorerna har en kvarts miljon medlemmar i landets samtliga regioner och i alla kommuner. Även andra av civilsamhällets organisationer har verksamhet i fler än en region och i mer än en kommun.

Det är mycket önskvärt att demokrativillkor för stöd och bidrag är tydliga och likalydande mellan kommunerna, mellan regionerna och i förhållande till staten. Enhetlighet underlättar organisationernas hantering och minskar deras administrativa börda. Samtidigt skulle enhetlighet bidra till förtroende och tillit till stöd- och bidragssystem både från mottagande organisationer och från invånarna, vilket i förlängningen stärker tilltron till demokratins funktionssätt.

Det finns därför flera goda skäl för kommuner och regioner att utveckla tydliga och likalydande demokrativillkor som de som nyligen har föreslagits för Allmänna arvsfonden och staten.

4.2 Demokrativillkor införs för stöd ur Allmänna arvsfonden

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag med undantag för punkten 2, dvs

Stöd ska inte få lämnas till en organisation om den eller någon av dess företrädare, som agerar inom ramen för verksamheten,

1. utövar våld, tvång eller hot mot en person eller på annat sätt kränker den enskildes grundläggande fri- och rättigheter,
- ~~2. diskriminerar individer eller grupper eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde,~~
3. försvarar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2, eller
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket. Stöd ska inte heller få lämnas till en organisation om det framkommer att någon av dess samarbetsorganisationer, eller en företrädare för samarbetsorganisationen, agerar på ett sådant sätt som anges ovan.

Stöd ska inte heller få lämnas till en organisation om det framkommer att någon av dess samarbetsorganisationer, eller en företrädare för samarbetsorganisationen, agerar på ett sådant sätt som anges ovan.

SPF Seniorerna anser att ett tydligt demokrativillkor för stöd ur Allmänna arvsfonden är önskvärt av flera skäl. Framst för trovärdigheten till arvsfondssystemet och föreningslivet samt i förlängningen för demokratin.

Promemorian har i stort funnit en bra formulering av demokrativillkoret. Men förslaget andra punkt förtar den goda helheten genom att införa de mindre stringenta uttrycken ”diskriminerar” och ”alla människors lika värde”. Promemorians avsikt att utdefiniera nämnda beteenden och förfaranden säkerställs redan genom stadgandena i bestämmelsens övriga punkter, framför allt första punktens hänvisning till kränkning av den enskildes grundläggande fri- och rättigheter.

Diskriminering

”Diskriminerar” förstås i promemorian som liktydig med definitionen i diskrimineringslagstiftningen. Det vill säga dagens åtta diskrimineringsgrunder: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder samt annan omständighet som gäller den enskilde som person. Bestämmelserna om förbud mot diskriminering har förändrats materiellt över tid, både i omfång och innehåll. Så har historien sett ut och så kan framtiden förväntas se ut. Med andra ord; sådan diskrimineringslagstiftningen är formulerad i dag kommer den inte vara formulerad i morgon. Bestämmelserna kan såväl fördjupas och omfånget utvidgas, som förminskas och helt försvinna.

Förbundet framhåller att stora delar av civilsamhällets organisationer begränsar sitt medlemskap till en viss typ av människor. För medlemskap i SPF Seniorerna krävs att man uppbär pension av något slag eller att man är gift eller sambo med en medlem. En seniororganisation skulle kunna ha en åldersgräns för medlemskap – i likhet med de åldersgränser som ungdomsorganisationer har. I ett fritt föreningsliv måste detta anses fullt legitimt.

Allas lika värde

Uttrycket *allas lika värde* är vagt. Vilket värde avses? Det värde som beskrivs är dessutom till intet förpliktigande, om det inte kopplas till rättigheter. De flesta ställer nog upp på att alla har lika värde, men färre ställer tyvärr upp på att alla ska ha samma rättigheter.

Det är därför som FN:s allmänna förklaring om de mänskliga fri- och rättigheterna i sin allra första artikel inte slår fast principen om alla människors lika värde. Utan istället ”*Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter.*” Med rättigheter kommer skyldigheter för staterna att säkerställa de fri- och rättigheter som förklaringen slår fast.

4.3 Stöd ska ändå lämnas om det finns särskilda skäl

SPF Seniorerna stöder promemorians förslag att stöd ändå får lämnas till en organisation om organisationen, samorganisationens eller deras företrädare för organisationen har agerat på ett sätt som strider mot demokrativillkoret.

SPF Seniorerna anser att det ska krävas *synnerliga skäl* för att stödet ändå lämnas.

SPF Seniorerna anser att promemorians förslag om att *särskilda skäl* ska finnas för att ett bidrag ändå får lämnas ska skärpas till *synnerliga skäl*. Det är viktigt att en ventil finns för att trots allt lämna bidrag. Detta bör dock endast ske i yttersta undantagsfall. Därom får inte råda någon tvivel. Offentligt stöd till det civila samhällets organisationer är en förmån – inte en rättighet.

4.4.1 Hinder mot utbetalning

SPF Seniorerna stöder promemorians förslag att Arvsfondsdelegationen ska besluta att stödet inte ska betalas ut om den som har beviljats stöd inte uppfyller demokrativillkoret samt att beslutet ska gälla omedelbart.

4.4.2 Återbetalningsskyldighet och återkrav

SPF Seniorerna stöder promemorians förslag att en mottagare som inte uppfyller demokrativillkoret är återbetalningsskyldig.

SPF Seniorerna anser att det ska krävas *synnerliga skäl* att avstå från återkravet helt eller delvis.

SPF Seniorerna anser att promemorias förslag om att *särskilda skäl* ska kunna föreligga för att Allmänna arvsfonden avstår från att kräva stödet åter ska skärpas till *synnerliga skäl*. Det är viktigt att en ventil finns för att trots allt avstå från att kräva bidraget åter. Detta bör dock endast ske i yttersta undantagsfall. Därmed får inte råda någon tvivel. Offentligt stöd till det civila samhällets organisationer är en förmån – inte en rättighet.

I detta ärende har SPF Seniorernas arbetsutskott beslutat. Martin Engman, samhällspolitisk chef, har varit föredragande.

Eva Eriksson
Förbundsordförande